כל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה לעולם. כלומר כאותה מלאכה שרגיל לעשות בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה לעולם וחייב אדם לצער ולמעט בכבודו ובהנאותיו שאם היה רגיל לשכב על שני כרים לא ישכב כי אם על אחד אבל עוברות ומניקות אינן חייבות כולי האי שאינם יכולות להצטער בעצמן ואוכלין סעודה המפסקת מבעוד יום וכן נמי ביום הכפורים (נמי) צריך לסעוד מבע"י דתוספת יום הכפורים מן התורה כדכתיב (ויקרא כג) מערב ועד ערב וכתיב בעצם היום הזה (שם) אבל מכל מקום אין לאסור לשתות משאבל סעודה מפסקת ועדיין הוי היום גדול [4] כדמשמע בירושלמי דר' יוסי איקלע לבצרה אבל סעודה מפסקת אתא לגבי דרש כיסתא והוה סעיד אמר ליה היום רש כיסתא סעוד אלא אמר ליה אבלית ואפסקת אמר לו אשגח עלי דלא ליתרון הדין גברא לא אשגח עליה אבל מכל מכל עיגול פתית ואבל מכל מכל תבשיל ותבשיל חד פת ושתה מכל תבשיל חד כסא והכי הלכתא אם עדיין היום גדול לאחר שאבל סעודה המפסקת מותר לשתות אפילו ערב יום"כ וכל שכן ערב תשעה באב:

אמר רבא הלכה כתנא דידן ולא הודו לו חכמים. פירוש שאין צריך לכפות המטה והאידנא דחייסינן לכספים לא עבדינן כפיית המטה ואפילו באבל:

יום שחותרי השבטים לבא זה בזה. פירוש דהייגו י"ט: **יום** שבו כלו מתי מדבר. כדאמרי' (במדבר פ"יח) כל ט' באב היו עושין קבריהן וסוכבין בתוכן ולמחר הכרוז יוצא הבדלו החיים ואותה השנה שכלתה הגזרה קמו כולם והיו סבורים שמת טעו בחודש עד שראו הלבנה מלאה ואז ידעו שכלתה הגזרה ועשו יו"ט ופרשב"ם (בב"ב דף קכא.) [5] כל המ' שנים לא היו מתים אלא בט' באב [6] וכל ע' באב היו מתים [7] כ"א אלף ופרוטרוט ומפרש התם דאותו פרוטרוט עולה למ' שנים ט"ו אלף וי"מ שהיו מתים בכל יום אך ריב המתים היו לעולם בתשעה באב ובמשמה עשר באב פסקה הגזרה ולא מתו כלל ועשו י"ט: מיקו

בין תנור לכיריים ואוכל ושותה עליה קיתון של מים ודומה כמי שמתו מוטל לפניו תנן התם [8] מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ובכל מקום ת"ח בטלים רשב"ג אומר לעולם יעשה כל אדם עצמו כתלמיד חכם תניא נמי הכי רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו כתלמיד חכם כדי שיתענה תניא אידך [9] רשב"ג אומר כל האוכל ושותה בט' באב כאילו אוכל ושותה ביום"כ ר"ע אומר [2] כל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה לעולם וחכ"א כל העושה מלאכה בט' באב ואינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה שנא' [10] שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה מכאן אמרו [11] כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה [12] תניא נמי הכי [3] כל האוכל בשר ושותה יין בט' באב עליו הכתוב אומר [2] ותהי עונותם על עצמותם: רבי יהודה מחייב בכפיית המטה ולא הודו לו חכמים: תניא אמרו לו לרבי יהודה לדבריך עוברות ומניקות מה תהא עליהן אמר להם אף אני לא אמרתי אלא ביכול תניא נמי הכי מודה ר' יהודה לחכמים בשאינו יכול ומידים חכמים לרבי יהודה ביכול מאי בינייהו איבא בינייהו שאר מטות כדתניא [13] כשאמרו לכפות המטה לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל המטות כולן הוא כופה אמר רבא הלכתא כתנא דידן [14] ולא הודו לו חכמים כל עיקר: א"ר שמעון ב"ג לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוה"כ: [15] בשלמא יום הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה יום שניתנו בו לוחות האחרונות אלא ט"ו באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה מאי דרוש [3] זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו' דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה אמר רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט בנימן לבוא בקהל שנאמר [4] ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה מאי דרוש אמר רב ממנו ולא מבנינו [16] (אמר) רבה בר בר חנה א"ר יוחנן יום שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה שנאמר [5] ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי אלי היה הדבור עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה [17] פרוסדיות [18] שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר לאיזה

[6] מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ובכל מקום ת"ח בטלים. מקום מנוול שבנית: **אינו רואה סימן ברכה.** מאותה מלאכה: **כל האוכל בשר ושותה יין בתשעה באב עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם.** בתשעה באב כלומר בשעורה המפסיק בה: **עוברות ומניקות.** שאינן יכולות ליתן על גבי קרקע: **ביכול.** שאתפשר לו: **מאי בינייהו.** כיון דזה מודה לו ביכול וזה מודה לו בשאינו יכול: **שאר מטות.** שבכית שאינו שוכב בהן. ר' יהודה דמחייב דמתני' בכפיית המטה קמתייב נמי ביכול בשאר מטות ורבנן שבכי מטתו כופה ולא שאר מטות וכדתניא גבי אבל: **שיתנו בו לוחות אחרונות.** שבי"ז בתמוז ירד משה מן ההר ממלא ושיבר את הלוחות וביי"ח טחן את העגל וזן את הפושעים ועלה למרום ונשתהה שם שמונים יום ארבעים יום עמד בתפלה דכתיב (דברים ט) ואתנפל לפני ה' ארבעים יום וארבעים לילה וארבעים יום עמד בבקשה חסוך מי"ז בתמוז עד יום הכפורים והוו להו שמונים יום שנים עשרה שנשתיירו מתמוז דהיא חסר ושלשים לאב ותשעה ועשרים לאלול הרי אחד ושבעים ותשעה דמשרי הרי שמונים יום ולא לוס (א) השלים כנגד לילו של י"ז תמוז דלא הוה בחוסכניה דהא נפק ליה בכר בשעה שעלה השמח הוי ליה פ' שלמין לילה ויום ויוקר יום כפור ירד שהוא עשרה בתשרי ואותו היום נקבע ליום כפור לחודיע שמחל ונימחל על הרעה אשר דבר לעשות לעמו ועל כן נקבע לוס כפור בעשרה בתשרי כך שמעתי: **שהותרו שבטים לבא זה בזה.** דלתמנא אמר וכל בת יורשת נחלה וגו' (במדבר לו) וכתיב (שם) ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו בני ישראל ונעמדו והתירו דבר זה בחמשה עשר באב: **זה הדבר אשר צוה ה' לבנות לצלפחד וגו'.** זה מיעוט הוא כלו' לא יהיה דבר זה נוהג אלא בדור זה בדור של בנות צלפחד: **לבא בקהל.** ליאא נשים לפי שנשבעו ישראל מלהנשא להם דכתיב בשופטים (כא): **ממנו.** מיעוט הוא דכתיב איש ממנו לא יתן בתו לבנימין לא גזרו אלא מהם (ממנו) אבל מבניהם לא גזרו: **שכלו מתי מדבר.** דתניא [7] כל ארבעים שנה שהיו במדבר בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר לאו לחפור והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר וישן בו שמא ימות קודם שיחפור ולמחר הכרוז יוצא וקורא ינדלו מיים מן המתים וכל שהיה בו נפש מיים היה עומד ויוצא וכל שנה היו עושין כן וכשנת ארבעים שנה עשו ולמחר עמדו כולן מיים וכיון שראו כך תמהו ואמרו שמא טעינו כשסכנו החדש חזרו וסכנו בקבריהן בגילות עד ליל חמשה עשר וכיון שראו שנתמלאה הלבנה בט"ו ולא מת אחד מהם ידעו שחשבון חדש מכוון וכבר מ' שנה של גזרה נשלמו קבעו אותו הדור לאותו היום יו"ט: **דאמר מר כו'.** לפיכך יו"ט הוא: **לא היה הדבור עם משה.** בימות ומיהה דכתיב וידבר ה' אלי לאמר אלי נתייחד הדיבור. ואע"ג דמקמי הכי כתיבי קראי דהו וידבר אליכם דאמרי לא היה פה אלא בחזיון לילה. גמגום: לאיזה

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ה מהל' תענית הל' י סמג עשין ג טוש"ע דארח סי' תקנד סעיף כב:
לט ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:
מ ג ד טוש"ע שם סעיף כה:
מא ה מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה יח טור י"ד סימן שפז:

רבינו חננאל

[1] ושמעון בן גמליאל אומר כל האוכל ושותה בט' באב כאילו אוכל ושותה ביום הכפורים. ר' עקיבא אומר העושה מלאכה בט' באב אינו רואה סימן ברכה לעולם. חכמים אומרים העושה מלאכה בט' באב אינו רואה בשמחת ירושלים שנאמר שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה וגו'. כל שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה. וכל האוכל בט' באב עליו הכתוב אומר תהי עיניותם על עצמותם. מוותיהו תקוקין על עצמותיו. [2] יהודה מחייב בכפיית המטה ולא הודו לו חכמים. אבא מודה ר' יהודה לחכמים בשאינו יכול. כגון עוברות ומניקות וכיוצא בהן. שאין נופין מיטותיהם. ומודין חכמים לר' יהודה. שכופה כל אדם מיטתו. מי שהוא יכול לישן על הקרקע. ואמר רבא הלכתא כתנא דידן דקתני לא הודו לו חכמים. מעיקרו של ר' יהודה בר' אלעאי. בערב ט' באב היה יושב בין תנור לכיריים. ואוכל פת חריבה ומלח ושותה קיתון של מים. ודומה כמי שמתו מוטל לפניו. א' רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וביום הכפורים. בשלמא יום הכפורים משום שהוא יום נתנו לוחות האחרונים. לפי שכשעלה משה לקבל לוחות הראשונים מ' יום עד י"ז בתמוז. שנא' ואתנפל לפני ה' וגו'. עד כ"ט באב. ומיד א' הקב"ה למשה עלה אלי ההרה. ועלה ביום ל' של אב נשה (ג') [מ"ן] יום וירד מלוחות האחרונים. והוא יום הכפורים. לפיכך ראוי היותו יום טוב. אלא ט"ו באב מפני מה הוא יום טוב. ואמרי' יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה. דדרוש זה הדבר הכתוב בענין ולא הסוב נחלה ממטה למטה אחר. לא יהא נוהג אלא באותו דור שנכנסו לארץ. ולהם נחלקה הארץ בלבד. ור' יוחנן אמר שהותר שבט בנימין. דדרוש איש ממנו לא יתן בתו לבנימין. ממנו ולא מבנינו. רב נחמן אמר יום שכלו בו מתי מדבר. ורבינו בפירוש בירושלמי. ר' אבון אמר שבטל בו החפירה. דא"ר לוי בכל ערב ט' באב היה משה רבינו מוציא כרוז בכתנה ישראל צאו לחפור. היו יוצאין ועצמן) ומחפרין קברות וכל אחד ישן בקברו. ובשחר מי שנמצא חי חזר לכתנה והמתים נשארו בקבריהם. ומוצאין עצמן בכל שנה תפרים ט"ו אלף ופיוטרוט. כשנת שלשים ושמונה שנה עשו כמנהג כל השנים. עמדו כולן לא מת אחד מהן. אמרו טעינו בחשבון. אינו היום ט' באב. וכן אמרו [בי'] בי"א ביי"ב ובי"ג ובי"ד. כיון שהגיע ט"ו באב וראו הלבנה מלאה אמרו ודאי בטל הקב"ה איתה גזירה. לפיכך עשאוהו יום טוב.

מסורת הש"ס

א) [ברכות יח:] פסחים נד:. ב) [ברי"ף ורא"ש מהופכים דברי ר"י לרשב"ג ודברי רשב"ג לר"י]. ג) ניטין מ:. ד) [כ"כ ס:]. ה) ברי"ף ורא"ש ליתא תניה. ו) מו"ק כא. מדרש מ. פרקדרין כ:. ז) כפ"י לו' דקתמר ולא הודו. ח) כ"כ קבא. ע"ש. ט) [כב"כ קבא. איתא רב דימי בר יוסף אמר רב נחמן יום וסו"]. י) [גיר' הערוך פרירזאות פי' שומרים יע' לעיל מח. והיסיגו פרזוזאות מו"]. כ) [ניטין פח.] [וסס הגי' פרקסיות וכן הגי' בכ"כ קבא]. ל) [ירושלמי תענית פיפ"ד]. מ) [נ"ש בהשב"ם ומ' מהרש"ל]. נ) מתים מת"ר אלף בפרוטרוט כל"ל.

תורה אור השלם

1. שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה: ישעיהו סו י
2. ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו שאול בכלי מלחמתם ויתנו את חרבותם תחת ראשיהם ותהי עונתם על עצמותם כי חתת גבורים בארץ חיים:
יחזקאל לב כז
3. זה הדבר אשר צוה יי לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהייה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהייה לנשים:
במדבר לו ו
4. ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו לא יתן בתו לבנימן לאשה: שופטים כא א
5. ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם: דברים ב טו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שניתנו כי' הרי שמונים יום ולא לוס כפור הפלים כנגד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בל העושה וכו' בדשמטע בירושלמי. בעירוכין דף מא ע"ב בתוס' ד"ה לא אתם בתנו כן בשם מגלת איכה דתני: שם ר"ה יום שבו רבו' ובבל ב"ב היו בתים. עיין תפארת חיים ילקוט הספר תענית ל"ל בגמרא מוהר"ר ז"ל בגמרא:

רבינו גרשום

מחייב בכפיית המטה. לכוף מטתו באבל. עוברות ומניקות. שאי אפשר להם בלא מטות מה תהא עליהם. שאר מטות. שאינו שוכב עליה. דר' יהודה מחייב לכוף כל המטות שבבית. וחכ"א אינו חייב לכוף אלא מטתו בלבד. וכל הכלים. המשאילות זו לזו טמאות טבילה. שמא דבדה היו. יום שבלו מתי מדבר. וקבעו יום טוב לפי שחזר הדיבור למשה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com